

ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Головнєва О.В.

*практичний психолог, викладач основ психології,
Криворізький медичний коледж*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Становлення сучасного демократичного суспільства передбачає активну діяльність медичного персоналу у сфері охорони здоров'я населення різних вікових категорій, що потребує сформованості готовності до комунікативної взаємодії у професійній діяльності, оскільки майбутні медики після закінчення навчального закладу працюватимуть у найскладнішій психологічній системі «людина-людина». Водночас, практика професійної підготовки фахівців медицини свідчить, що у значної частини студентів домінують прагматично-меркантильні мотиваційні чинники до діяльності, ознаки бездуховності та відсутність потреби в особистісному зростанні, невміння виявляти та застосовувати вербальні й невербальні засоби комунікативної взаємодії. Отже, визначення психологічних особливостей культури спілкування медиків постає актуальною проблемою у процесі формування висококваліфікованих, конкурентоспроможних спеціалістів.

Попередній аналіз дозволив дійти висновків, що висунуте питання культури спілкування розглянуто у численних філософських, психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених (Б. Грінченко, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Т. Алексеєнко, Т. Левашова, М. Скрипник, Л. Соколов, М. Чернишова, В. Штифурак, А. Адлер, Б. Басс, Г. Олпорт, К. Хорні), де наголошується на винятковій важливості культури спілкування у процесі виховання. Однак сучасні наукові розвідки недостатньо розкривають сутність, зміст, способи реалізації означених аспектів на теренах медсестринства.

Серед чинників, що формують особистість, у психології виділяють насамперед трудову діяльність, пізнання і спілкування. Велика кількість проблем у житті, зокрема в сім'ї, навчальному закладі,

на роботі, виникають саме тому, що люди не знають механізмів, законів взаємодії, не є соціально компетентними. Потреба людини у спілкуванні зумовлена соціальними вимогами, суспільним способом буття, необхідністю комунікації у процесі роботи. Будь-яка діяльність, і в першу чергу, трудова, не буде здійснюватися успішно, якщо між тими, хто її виконує, не будуть налагоджені відповідні контакти та взаєморозуміння. Отже, спілкування – це складний процес взаємодії двох чи більше людей, під час якої виникає психічний контакт, які знаходяться між собою в процесі інформаційного обміну, зумовлені потребами спільної діяльності [1, с. 106].

На основі аналізу теоретичних джерел було встановлено особливості спілкування сучасних студентів, до яких ми віднесли: зміну певних психологічних особливостей, здатність до самопізнання, самопостереження, самоаналізу; перебудову психічних процесів молодих людей під впливом соціального досвіду; ступінь самостійності й соціальної активності; гостру потребу в спілкуванні, зокрема з дорослими, на психологічно рівних засадах; встановлення інтимно-особистісних стосунків між однолітками; суперечливість між вчинками і бажаннями тощо. Тож, підтримуючи позицію Р.Шулигіна, виокремлюємо чотири структурні компоненти сформованості культури спілкування: змістовно-інтелектуальний (пізнавальний), емоційно-оцінювальний, мотиваційний, діяльнісно-функціональний (поведінковий) [6, с. 94-95].

Для встановлення оптимальних взаємин між людьми, особливо в трудовій діяльності медичної сестри, що вибудовується на безпосередньому спілкуванні із пацієнтами лікувально-профілактичних установ, звертаємо увагу на окремі специфічні позиції. Оскільки медичний працівник є суб'єктом, що організовує та керує процесом лікування, то в нього повинен бути певний набір особистісних якостей таких як уміння співчувати, бути справедливим, поважати гідність людини, мати такі етичні категорії, як обов'язок, совість, розуміння. Всі ці характеристики особистості медичного працівника ґрунтуються на знаннях у галузі психології, без яких унеможлиблюється ефективне здійснення мед сестринського процесу. Лікування пацієнта полягає не тільки в тому, щоб надати комплекс медичних послуг, а й у безпосередній психологічній взаємодії, що супроводжується розумінням, моральною підтримкою та професійною допомогою. Відтак, основи комунікації набувають пріоритету.

У пропонованому дослідженні взяли участь студенти-першокурсники та студенти-випускники IV курсу відділення «Се-

стринська справа» Криворізького медичного коледжу. Загальна кількість респондентів становила 60 осіб. Для визначення рівня культури спілкування професійної діяльності медичних сестер у процесі навчання була застосована методика «Рівень комунікабельності», яка містила 20 питань. Студенти повинні вибрати відповідний варіант відповіді «так» чи «ні». Після проведення опитування результати звіряються з ключем і підраховується кількість балів [5, с. 135-137]. У результаті проведення дослідної роботи згідно методики визначені три рівні сформованості культури спілкування студентів-медиків: високий, середній, низький. Результати подаємо у діаграмі (рис. 1).

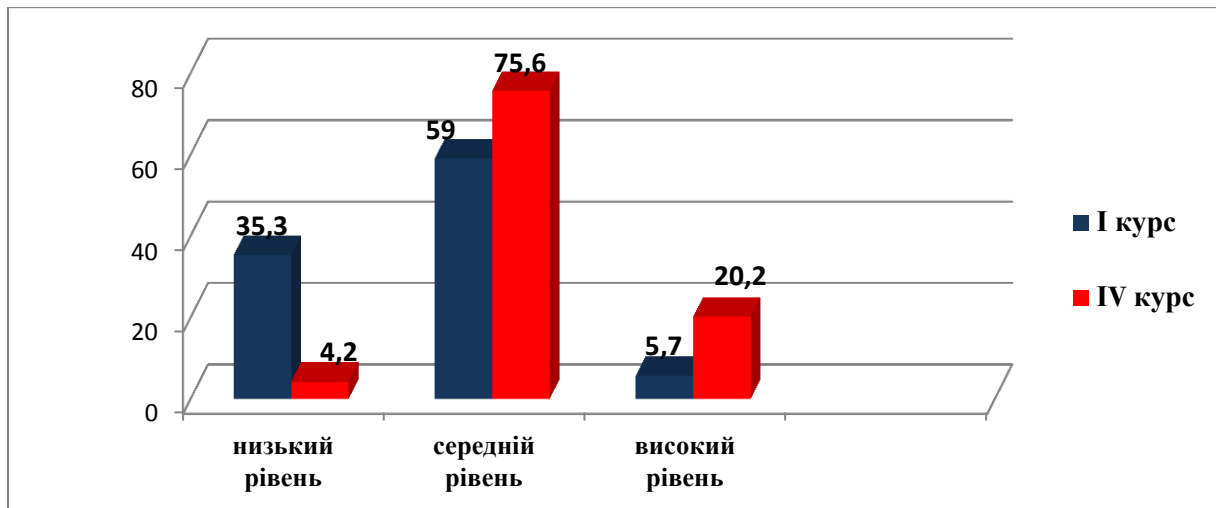

Рис. 1. Діаграма рівні сформованості культури спілкування студентів I та IV курсів

З наведеної діаграми видно, що зі всієї вибірки студентів I та IV курсів ($n = 60$) результати розподілились таким чином: кількість респондентів, що мають низький рівень культури спілкування на I курсі становить 35,2% від усіх опитаних студентів I курсу. На IV курсі 4,2% студентів. Це пояснюється, насамперед, тим, що у студентів визначаються обмежені вміння організації спілкування. Низький рівень культури вказує на можливі труднощі в комунікативній сфері особистості майбутньої медичної сестри. Група із середнім рівнем культури спілкування увібрала 59% – першокурсників та 75,6% випускників. Цей рівень є найбільш сприятливим у системі «медична сестра – пацієнт». Студенти, що мають середній рівень, володіють необхідними знаннями і вміннями щодо планування процесу спілкування: продумують власні дії, висловлювання, намагаються передбачити реакції співрозмовників. До групи із високим рі-

внем культури спілкування відносимо 5,7% – першокурсників та 20,2% випускників. Високий рівень притаманний студентам, які добре володіють необхідними знаннями про сутність та особливості культури спілкування, вони добре орієнтуються в складних ситуаціях і вміють розв'язувати їх засобами спілкування.

Таким чином, можна спостерігати наявність позитивних змін у бік підвищення рівня культури спілкування з-поміж студентів IV курсу. Кількість студентів з низьким рівнем культури спілкування значно зменшилась, відбувся перехід на якісно вищий рівень спілкування, чому сприяли істотні зміни у структурі особистісних якостей в сторону їх покращення.

Дослідження показало, що викладачам необхідно звертати увагу на таке: 1) рівень культури спілкування студентів-медиків збільшується за умови цілеспрямованої практичної роботи, яка забезпечує розширення комунікативної сфери на етапі професійної підготовки;

2) культуру спілкування можна та потрібно розвивати у процесі професійного становлення засобами спеціальних (клінічних) дисциплін та активними методами навчання;

3) культура спілкування стає психологічним механізмом розуміння особистості іншої людини і в цьому сенсі є підґрунтям формування певної програми взаємодії з іншим;

4) саме спілкування дозволяє вивести процес розвитку індивідуальності особистості на рівень, який відповідає психологічним закономірностям суб'єкт-суб'єктної взаємодії людей, де передбачаються рівні психологічні позиції учасників, активність обох сторін комунікативної взаємодії, взаємне проникнення до світу почуттів та переживань один одного, прагнення до співчуття та активна взаємна гуманістична спрямованість;

5) на практичних заняттях звертати увагу на розвиток культури спілкування як стрижневого поняття емоційного компонента комунікативної здатності, наголошувати на тому, що спілкування є важливим компонентом професійної готовності медичної сестри до практичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Вітенко І. С., Вітенко Т. І. Основи психології: вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – Вінниця, 2008. – 256 с.
2. Этика и деонтология: [Учебник для медсестёр] / Под. ред. Юсупова К. Д. – СПб: Питер, 1999. – 214 с.
3. Лопатин П. В., Карташова О. В. Биоэтика. – Москва, 2005. – 317 с.

4. Суховершина Ю. В., Тихомирова Е. П., Скоромная Ю. Е. Тренинг коммуникативной компетенции. – Москва, 2006. – 112 с.
5. Тесты для отбора персонала / авт.-сост. Л. Г. Серова. – Изд. 3-е. – Ростов н/Д, 2005. – 253 с.
6. Шулигіна Р. А. Роль спілкування у формування особистості // Київ, 2004. – С. 98-100.